

Κεφάλαιο Α. Τεμαχιακά στοιχεία: Διδασκαλία των φωνηέντων

3η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

Η διδακτική πρόταση που ακολουθεί αφορά στη διδασκαλία του ήχου /ο/ και στη διάκρισή του από τον ήχο /υ/. Ο ήχος /ο/ δυσκολεύει ιδιαίτερα τους αραβόφωνους μαθητές της ελληνικής, διότι απουσιάζει από το σύστημα της γλώσσας τους.

Επίπεδο	Αρχάριο - Μέσο
Ομάδα στόχος	Επίπεδο Α2, Β1: όλες οι ηλικίες (αλλά και για άλλα επίπεδα με επιλογή και προσαρμογή ασκήσεων)
Θεματική ενότητα	Διατροφή
Διδακτικός στόχος	Διδασκαλία του φωνήεντος /ο/. Διάκριση μεταξύ /ο/ και /υ/.
Απαιτούμενος χρόνος	2 διδακτικές ώρες
Υλικό	Κάρτες, 5 φωτοτυπίες
Εμπλεκόμενες δεξιότητες	Κατανόηση και παραγωγή προφορικού λόγου
Τι χρειάζεται να ξέρουν οι μαθητές από πριν	Σχετικό λεξιλόγιο

Παρουσίαση

Δίνετε στους μαθητές τη Φωτοτυπία 1 με τις παρακάτω εικόνες. Τους ζητάτε να εργαστούν σε ζευγάρια και να ετοιμάσουν μια συνταγή, βάζοντας τις εικόνες στη σωστή σειρά.

Φωτοτυπία 1

Κατόπιν τους κάνετε τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Ποια λαχανικά χρειαζόμαστε για τη συνταγή;
2. Τι άλλα υλικά χρειαζόμαστε;
3. Πώς ονομάζεται αυτή η συνταγή;
4. Εσείς έχετε ποτέ κάνει αυτή τη συνταγή στο σπίτι;
5. Σας αρέσει αυτό το φαγητό;

Ζητάτε από ένα ζευγάρι να παρουσιάσει τη συνταγή στην τάξη. Στη συνέχεια τους δίνετε τη Φωτοτυπία 2 με τη συνταγή¹:

Φωτοτυπία 2

Υλικά συνταγής

- **750 γραμμ.** κουνουπίδι
- **750 γραμμ.** μπρόκολο
- 4 αυγά
- **1 κ.σ.** αλεύρι μαλακό
- **1 φλ. τσαγιού** γάλα φρέσκο
- **1 κεσεδάκι** γιαούρτι με χαμηλά λιπαρά (200 γραμ.)
- **2 φλ. τσαγιού** κασέρι ή απλό κίτρινο τυρί
- αλάτι
- φρεσκοτριμμένο πιπέρι

Εκτέλεση

1. Καθαρίζουμε το κουνουπίδι και το μπρόκολο και τα κόβουμε σε φουντίτσες. Σε νερό αλατισμένο που βράζει βυθίζουμε πρώτα το κουνουπίδι για 5'. Αμέσως ζεματίζουμε και το μπρόκολο για 3'. Στραγγίζουμε τα ζεματισμένα λαχανικά σε σουρωτήρι.

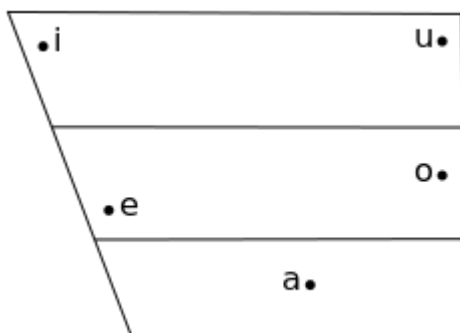
2. Σε τετράγωνο ή στρογγυλό βουτυρωμένο σκεύος τοποθετούμε τα λαχανικά κοντά το ένα στο άλλο. Στη συνέχεια πασπαλίζουμε με το τριμμένο τυρί.

3. Σε μπολ χτυπάμε με σύρμα τους κρόκους, το αλεύρι, το γάλα και το γιαούρτι. Αλατοπιπερώνουμε

Ρωτάτε τους μαθητές αν κάποιες λέξεις τους είναι άγνωστες και αν μπορούν να καταλάβουν τη σημασία τους από τα συμφραζόμενα. Εξηγείτε τη σημασία όσων τους είναι άγνωστες. Ζητάτε από τους μαθητές να δουν τις λέξεις στη λίστα με τα υλικά μόνο και να εντοπίσουν πιθανές δυσκολίες που έχουν σε κάποιους ήχους. Εντοπίζετε τον ήχο /o/ και τους ζητάτε να σας πουν πώς τον προφέρουν (δηλαδή /u/). Στη συνέχεια, τους ζητάτε να κυκλώσουν όλες τις συλλαβές που περιέχουν τον ήχο /o/ στις λέξεις του κειμένου και να υπογραμμίσουν τις συλλαβές που περιέχουν /u/. Υπενθυμίζετε ότι το /o/ γράφεται ως «ο» ή «ω» και το /u/ με το δίγραμμο «ου».

Αμέσως μετά εξηγείτε την παραγωγή του φωνήεντος /o/. Παράγεται με το οπίσθιο μέρος της γλώσσας σε σχετικά μεσαίο ύψος στη στοματική κοιλότητα. Οι μαθητές σας μπορούν να ξεκινήσουν προφέροντας το /u/ και να ανοίξουν τη στοματική κοιλότητα (αρθρώνοντας πάντα με το οπίσθιο μέρος της γλώσσας) μέχρι να παράξουν το /o/. Μπορείτε να τους δείξετε την παραγωγή των φωνηέντων /o/ και /u/ στη Φωνητική Βιβλιοθήκη του εκπαιδευτικού εργαλείου *Μιλώ Ελληνικά - SpeakGreek* (<http://speakgreek.web.auth.gr/dp/el/library/choose>). Επιπλέον, μπορείτε να τους δείξετε ένα απλό φωνηεντικό διάγραμμα εντοπίζοντας τη θέση του /o/ (http://en.wikipedia.org/wiki/Modern_Greek_phonology). Παράγετε εσείς τα φωνήεντα /o/ και /u/ αρκετές φορές, δείχνοντας το άνοιγμα της στοματικής κοιλότητας και εντοπίζοντας τη διαφορά στην ποιότητα του ήχου.

Φωνηεντικό Διάγραμμα της Ελληνικής

Ζητάτε από τους μαθητές να σας πουν μερικές λέξεις με τον ήχο /o/ από το κείμενο και τις γράφετε στον πίνακα.

/o/
μπρόκολο
μαλακό
φρέσκο
κρόκος
απλό
κίτρινο
τετράγωνο
στρογγυλό

Κατόπιν τους δίνετε 2 προτάσεις:

Το φρέσκο μπρόκολο είναι πράσινο.

Το χρώμα του φρέσκου μπρόκολου είναι πράσινο.

Ζητάτε από τους μαθητές σας να δουν τις λέξεις που είναι υπογραμμισμένες και να εντοπίσουν τη διαφορά στην προφορά και στην πτώση. Τους ζητάτε να σχηματίσουν τη γενική όλων των λέξεων:

/o/	/u/
μπρόκολο	μπρόκολου
μαλακό	μαλακού
φρέσκο	φρέσκου
κρόκος	κρόκου
απλό	απλού
κίτρινο	κίτρινου
τετράγωνο	τετράγωνου
στρογγυλό	στρογγυλού

Στη συνέχεια τους δίνετε 2 ακόμη παραδείγματα:

Ο κρόκος είναι κίτρινος.
Χτύπησε τους κίτρινους κρόκους.

Ζητάτε από τους μαθητές σας να δουν τις λέξεις που είναι υπογραμμισμένες και να εντοπίσουν τη διαφορά στην προφορά, στην πτώση και στον αριθμό. Τους ζητάτε να σχηματίσουν την αιτιατική πληθυντικού όλων των λέξεων:

/o/	/u/
μαλακός	μαλακούς
φρέσκος	φρέσκους
απλός	απλούς
κίτρινος	κίτρινους
τετράγωνος	τετράγωνους
στρογγυλός	στρογγυλούς

Εξηγείτε στους μαθητές σας ότι όλα τα παραπάνω ζευγάρια λέξεων μπορεί να τους ακούγονται παρόμοια, ωστόσο διαφέρουν σε έναν ήχο και διαφοροποιούνται γραμματικά. Τους ρωτάτε και πάλι σε ποιον ήχο διαφέρουν. Υπογραμμίζετε τον ήχο που διαφέρει σε κάθε ζεύγος. Τους εξηγείτε ότι πρόκειται για τα φωνήεντα /o/ και /u/.

Πρακτική

Ελεγχόμενη δραστηριότητα (1): άσκηση που επικεντρώνεται στην παραγωγή

Δίνετε στους μαθητές σας τη Φωτοτυπία 3 με τις παρακάτω λέξεις. Τους διαβάσετε τα ζεύγη φωναχτά και έπειτα τους ζητάτε να τα διαβάσουν φωναχτά και εκείνοι.

Φωτοτυπία 3

/o/	/u/
κότα	κούτα
πολύ	πουλί
κακός	κακούς
απαλός	απαλούς
ποτό	ποτού
μικρό	μικρού

Ελεγχόμενη δραστηριότητα (2): άσκηση που επικεντρώνεται στην αντίληψη

Δίνετε στους μαθητές σας από ένα ζευγάρι κάρτες όπου αναγράφονται οι ήχοι /o/ και /u/. Οι κάρτες είναι από χαρτόνι διαφορετικού χρώματος (μωβ για το /o/ και φούξια για το /u/). Αν δεν έχετε κάρτες, μπορείτε να τους δώσετε μαρκαδόρους σε μωβ και φούξια χρώμα. Επιπλέον, μπορείτε να τους δώσετε κάρτες με έγχρωμες εικόνες λουλουδιών σε μωβ και φούξια χρώμα (π.χ. μωβ κρίκους, φούξια μπουκαμβίλια).

ο
(ο, ω)

υ
(ου)

Μωβ κρίκος

Φούξια μπουκαμβίλια

Προφέρετε με τυχαία σειρά μια λέξη από τα ζεύγη της Φωτοτυπίας 3 (π.χ. κότα, πουλί, κακός, απαλούς, ποτού, μικρό) και ζητάτε από τους μαθητές να σηκώσουν την κάρτα (τον μαρκαδόρο ή την κάρτα με τα λουλούδια) με τον αντίστοιχο ήχο. Ελέγχετε πόσοι μαθητές έχουν βρει τη σωστή απάντηση. Επαναλαμβάνετε την άσκηση με τις υπόλοιπες λέξεις (κούτα, πολύ, κακούς, απαλός, ποτό, μικρού).

Ελεγχόμενη δραστηριότητα (3): άσκηση που επικεντρώνεται στην παραγωγή και την αντίληψη

Χωρίζετε την τάξη σε δύο ομάδες. Ζητάτε από ένα μαθητή της πρώτης ομάδας να προφέρει μια οποιαδήποτε λέξη από τα ζεύγη της Φωτοτυπίας 3, αφού πρώτα σας δείξει, κρυφά από την άλλη ομάδα, το χρώμα της αντίστοιχης κάρτας (μωβ για το /ο/ και φούξια για το /υ/). Ζητάτε από την άλλη ομάδα να σηκώσει την κάρτα που αντιστοιχεί στον ήχο της λέξης που ακούστηκε. Ελέγχετε το αποτέλεσμα, δηλαδή αν προφέρθηκε σωστά η λέξη και/ή αν αντιλήφθηκε σωστά τη λέξη η δεύτερη ομάδα. Σε περίπτωση λάθους ή πολλών διαφορετικών απαντήσεων, ζητάτε από τους μαθητές να εντοπίσουν τα προβλήματα στην παραγωγή ή στην αντίληψη. Συνεχίζετε την άσκηση εναλλάσσοντας τις ομάδες.

Ελεγχόμενη δραστηριότητα (4): άσκηση που επικεντρώνεται στην παραγωγή και την αντίληψη

Χωρίζετε την τάξη σε δύο ομάδες. Σηκώνετε μία από τις παραπάνω κάρτες και ζητάτε από ένα μαθητή της πρώτης ομάδας να πει μια οποιαδήποτε λέξη με τον κατάλληλο ήχο (π.χ. σηκώνετε τη μωβ κάρτα και ο μαθητής λέει «μαλακός»). Η λέξη μπορεί να είναι από το κείμενο, από τη Φωτοτυπία 3 ή δική του, εφόσον μπορεί να υπάρξει ζεύγος με το /ο/ και το /υ/. Αμέσως μετά σηκώνετε την άλλη κάρτα και ζητάτε από ένα μαθητή της δεύτερης ομάδας να πει το αντίστοιχο ζεύγος της λέξης (π.χ. σηκώνετε τη φούξια κάρτα και ο μαθητής λέει «μαλακούς»).

Ελεγχόμενη δραστηριότητα (5): άσκηση που επικεντρώνεται στην παραγωγή

Δίνετε τη Φωτοτυπία 4 με την παρακάτω άσκηση. Ζητάτε από τους μαθητές να συμπληρώσουν τα κενά με τον σωστό τύπο της λέξης στην παρένθεση και να διαβάσουν τις προτάσεις φωναχτά.

Φωτοτυπία 4

1. Είδα _____ (ο θεός) Τόλη στον δρόμο.
2. Το άλογο _____ (ο θεός) Τόλη τρέχει πολύ.
3. _____ (ο θεός) Τόλης είναι οδηγός φορτηγού.
4. Πήγε στον αγώνα με δύο από _____ (ο θεός) του.
5. Έφτιαξα αυτό _____ (το ποτό) με μούρα και ούζο.
6. Η μυρωδιά _____ (το ποτό) είναι υπέροχη.
7. Είδα _____ (ο φίλος) μου τον Χρήστο στο νοσοκομείο.
8. Η Πόπη είναι η οδοντογιατρός _____ (ο φίλος) μου του Χρήστου.
9. Ο Θωμάς είναι _____ (ο φίλος) του Σπύρου.
10. Είδε _____ (ο φίλος) του να παίζουν ποδόσφαιρο.
11. Πήρε ένα μικρό δώρο για _____ (ο γιος) του.
12. Η γιορτή _____ (ο γιος) του είναι τον Αύγουστο.
13. Ο Κώστας είναι _____ (ο γιος) της Ιόλης.
14. Ο Σώζος μάλωσε τρεις από _____ (ο γιος) του και έφυγε.

Καθοδηγούμενη δραστηριότητα

Χωρίζετε τους μαθητές σε ζευγάρια και τους μοιράζετε έναν από τους παρακάτω πίνακες:

Φωτοτυπία 5

Μαθητής Α

	A	B	Γ
1	ούζο		πούρου
2		κόκκος	
3	ποσού		

Μαθητής Β

	A	B	Γ
1		ούζου	
2	πούρο		ποσό
3		τόνος	κόκκους

Ζητάτε από τους μαθητές να συμπληρώσουν τα κενά κελιά με τις λέξεις που βρίσκονται στα αντίστοιχα συμπληρωμένα κελιά του συμμαθητή τους. Έτσι, ο διάλογος ανάμεσα στους 2 μαθητές θα είναι:

Μαθητής Α: «Ποια λέξη έχεις στο κελί Α2;»

Μαθητής Β: «Έχω τη λέξη *πούρο*».

Ο μαθητής Α πρέπει να συμπληρώσει τη λέξη *πούρο* στο κελί Α2. Συνεχίζει ο μαθητής Β με τον ίδιο τρόπο και μετά εναλλάξ, μέχρι να συμπληρωθούν τα κελιά. Στο τέλος οι μαθητές ελέγχουν τις απαντήσεις και, αν έχουν λάθος, επαναλαμβάνουν τις λέξεις και συνεργάζονται, έτσι ώστε να τα διορθώσουν.

Παραγωγή

Επικοινωνιακή δραστηριότητα (1)

Ζητάτε από τους μαθητές να ψάξουν στο διαδίκτυο και να παρουσιάσουν στην τάξη μια συνταγή για γλυκό ή φαγητό με πολλά υλικά που περιέχουν τους ήχους /ο/ και /υ/, π.χ. μους σοκολάτας, κόκορα με μακαρονάδα, κοτόπουλο με σκόρδο, κτλ. Θα πρέπει να ετοιμάσουν μια καρτέλα με τα υλικά και την εκτέλεση της συνταγής και να εξηγήσουν την ετοιμασία του γλυκού ή του φαγητού στους συμμαθητές τους, δίνοντας έμφαση στη σωστή εκφορά του /ο/ και στη διαφορά του από το /υ/.

Κοτόπουλο με σκόρδο

Υλικά
.....

Εκτέλεση
.....

Επικοινωνιακή δραστηριότητα (2)

Ζητάτε από τους μαθητές να ψάξουν στο διαδίκτυο και να παρουσιάσουν στην τάξη ανέκδοτα με τον Τοτό.